

LA CAMPANYA DE SOS DEL COL·LECTIU PERE QUART

RAMON ARAN VILÀ

Universitat Autònoma de Barcelona, Departament de Filologia Catalana
ramon.aran.vila@gmail.com

Al final del curs 2015-2016, un grup de professors de literatura catalana, agrupats com a Col·lectiu Pere Quart, va impulsar la campanya «SOS. Literatura a l'ensenyament» (D. A. 2016) per aturar les intencions de la Generalitat de tornar al currículum 2014-2015 i suprimir així l'hora setmanal que havien guanyat, al 2015-2016, a mitges, les comunes de català i castellà a 1r de batxillerat (vg. ENSENYAMENT 2016b: 17-18). Una tisorada a la literatura perquè, segons el currículum, 1r de batxillerat s'hi dedica íntegrament. El Col·lectiu —amb noms com Jaume Aulet, Ramon Bacardit, Anton Carbonell, Antoni Dalmaes, Cèlia Nolla, Francesc Foguet, Andreu Freixes, Joan Martori, Carles Morell, Montserrat Sarret o Clara Soley, entre altres— va iniciar un contraatac a la minorització de l'ensenyament literari iniciada al mandat d'Ernest Maragall. En aquest article se'n resseguirà l'activitat a la premsa fins al final del juliol del 2016,¹ i també la taula rodona *SOS. Ensenyar la literatura catalana*, del 21 de juny al IEC.

Tot plegat ve de més d'una dècada enrere, però és Irene Rigau qui inicia les bases de la mobilització actual. Al final del 2014-2015, pretenia cedir a la LOMCE i transformar l'assignatura de modalitat de literatura catalana en una d'optativa, cosa que n'hauria retallat la meitat de la docència. SOLEY I DALMASES (2015) van reaccionar-hi amb el manifest «La literatura en el nou país que construïm», amb la col·laboració de Carbonell, Sarret i Foguet. Per fortuna, els milers d'adherits, amb escriptors molt influents, van obligar el Govern a recular. Al març del 2016, ja amb Meritxell Ruiz, es va saber que es preveia suprimir la mitja hora setmanal que havien guanyat les comunes de castellà i català (ENSENYAMENT 2016a: 3). DALMASES (2016) va veure-hi una operació per fer recular la literatura, «la conxorxa dels necis» que «escampen la consigna: la literatura és avorrida, pensar és avorrit» perquè «[e]l sistema vol mesells». L'endemà, FOGUET (2016a) va constatar que els alumnes cada vegada llegien menys, cosa que els fa «analfabets literaris». Bernat RUIZ (2016) va respondre-li que els professors «creuen que la fi del món és a tocar i sempre estan pronosticant la caiguda en la foscor més absoluta». Per la seva banda, BACARDIT (2016) va atacar els corrents en voga que recelen dels *continguts*.

Aquests textos van esperar la mobilització d'un curs enrere, i es va formar el Col·lectiu Pere Quart, amb una campanya al final del maig a *Change.org* per

1. Per no omplir el text de dates, en donarem notícia per ordre cronològic de publicació, consultable a la bibliografia.

recuperar les tres hores de català al batxillerat, que al juliol del 2016 acumulava més de 2.500 signatures. El seu manifest, «SOS. Literatura a l'ensenyament», propugna que la literatura «ha estat bandejada, en els darrers anys, menyspreada i infravalorada», per la tendència global de «pèrdua de valor simbòlic» de la cultura escrita i el «pes de les lleis del mercat». Però això no resta responsabilitat als governants catalans, perquè arraconar la literatura pròpia suposa bandejar «la identitat ancestral, actual i diversa del nostre poble». Els firmants també alerten que la reducció d'hores a 1r i 2n pretén evitar de «centrar un curs d'aquest nivell en els continguts literaris» (D. A. 2016).

Xavier BRU DE SALA (2016) va saludar el manifest constatant que era «tan trascendente [...] que nadie le hará caso, y ello basta para demostrar qué clase de país nos disponemos a engendrar». Enric GALLÉN (2016) va insistir que «el problema és polític», que no hi ha «cap» projecte de reforma que «replanteji el paper de les humanitats». Al cap d'uns dies, SOLEY (2016) va informar que no havien pogut arrencar «cap compromís» del Govern. Imma MONSÓ (2016) va comparar el tarannà dels consellers d'Educació amb la «técnica milenaria» de «[l]a poda y el pinzado» del bonsai per «reducir la presencia de las Humanidades» i Narcís COMADIRA (2016) va concloure que «l'enemic el tenim a dins de casa». FOGUET (2016*b*) va fer un altre diagnòstic cru: «[a]bans es podia donar per sabut un coneixement mínim de cultura general, uns referents bàsics, ara no», i Martori va afirmar provocadorament que «[s]i la literatura fuera mujer, pensaría que está sometida a un maltrato de género» (TRAMULLAS 2016). Manuel LLANAS (2016), sobtat per la «descarada ofensiva» de la conselleria, va aportar dos estudis (BERNS *et al.* 2013 i KIDD & CASTANO 2013) que subscriuen que la literatura assumeix una «funció irremplaçable» per ajudar a percebre l'alteritat.

En un dossier de *Catorze*, Magí SUNYER (2016) hi va lamentar que «[a]bsolutament ningú», cap partit «sistemàtic o antisistemàtic», no hagués fet costat a la crida. Montserrat REIG (2016) ho va relacionar amb «les èpoques i els llocs més tenebrosos» i Pere MARTÍ (2016) va esgrimir que la potència del país en àmbits no humanístics es devia, en una bona part, a l'ensenyament literari. Sharon G. FELDMAN (2016) va fer-hi una quintuple reivindicació de la literatura i Miquel M. GIBERT (2016) va sostenir que hi ha un «enfonsament acadèmic progressiu que tendeix a igualar les diferències» entre els estudiants de nivell mitjà, que tenen una «consciència molt prima, de vegades inexistent, de la realitat d'una veritable tradició literària catalana, sòlida i continuada». Jaume FERRER (2016) va ironitzar que hi ha dues competències que cal preservar: «llegir i escriure», i Sílvia SOLER (2016) va lamentar que els alumnes desconeixin cada cop més l'obra dels grans autors, que «ens ordena el pensament i ens dona eines per expressar-lo».

El 21 de juny, el Col·lectiu va celebrar la taula rodona *SOS. Ensenyar literatura catalana* a la sala Pi i Sunyer del IEC, amb el filòsof de la UdG Xavier Antich, l'escriptora Dolors Miquel, els professors de literatura catalana Jaume Aulet i Anton Carbonell i l'estudiant del màster de Formació de Professorat de Secundària de la UAB Marta Khouja. La directora de la Institució de les Lletres Catalanes,

Laura Borràs, va obrir-la confessant que, per al curs 2016-2017, esperava que la mitja hora guanyada per a les comunes no només s'hagués mantingut a 1r, sinó estès a 2n de batxillerat. En comptes d'això, «resulta que hem reculat». Segons Borràs, els arguments d'Ensenyament eren de base jurídica: recuperar «el model del 2014 en bloc» per esquivar la LOMCE i mantenir l'examen de literatura catalana a les PAU. No obstant això, el Col·lectiu va assessorar-se i creu que hi havia altres vies per fer-ho. Borràs havia aconseguit «arrencar *in extremis*» el compromís d'Ensenyament d'escoltar una proposta «que contempli els mínims que considerem imprescindibles» de cara al curs 2017-2018. El moderador, Andreu Freixes, va insistir que «no és un problema de mitja hora, que ho és, és un llarg procés en què la literatura catalana s'ha quedat en una situació residual en el nostre sistema educatiu».

Miquel va asseverar que «no és cap rucada barallar-se per una hora o mitja hora o per si hi ha història de l'art» perquè la liquidació de les humanitats no es fa «tot de cop» i va instigar a la «revolta contra la pedagogia». A més, va defensar que «en literatura espanyola tenen molt clar que hi ha 10 o 20 autors que han de sortir», mentre que en «literatura catalana no ens hem posat d'acord». Antich va diagnosticar «dues grans perversions» de l'ensenyament literari: que tingui un «ús instrumental» per «reforçar el coneixement de la llengua» i «la convicció que els continguts són les competències». A més, va animar a ampliar l'abast de la reivindicació perquè «hi ha un cert nivell de l'aprenentatge de la complexitat que només vehicula la literatura». Aulet va constatar que els qui ara arriben a la universitat «tenen molt poca base de coneixement literari» i «de maduració personal»: «el nostre objectiu és que acabin el curs i se sentin universitaris». Carbonell va explicar que en la reunió del Col·lectiu amb la directora general d'Educació Secundària Obligatòria i Batxillerat, Montserrat Llobet, el dia previ al col·loqui, «contra la creença que l'Administració fa el que pot», s'havien trobat «una veritable muralla». En intervencions del públic, Dalmases va acceptar la proposta d'Antich d'expandir la reivindicació perquè el Govern no els havia reconegut com a interlocutors. En aquest sentit, Foguet va proposar que el IEC n'assumís la mediació. Carbonell, a més, va denunciar que alguns manuals per al curs 2016-2017 incomplien la previsió del currículum que 1r «és un curs dedicat a la literatura», amb la incorporació de continguts lingüístics i una part de literatura «des dels inicis al segle XIX». Com que 2n es dedica a la llengua, un alumne no humanístic acabaria el batxillerat «sense cap indicatiu de noms com Sagarra, Carner, Oliver o Rodoreda», el «veritable segle d'or» de la literatura catalana. Per això, «s'està produint un atac massiu» a la literatura catalana, «i si no és premeditat, comporta una desídia que és molt preocupant». Ferran Gadea, també des de l'auditori, va argumentar que l'assignatura «oceànica que es diu llengua i literatura és un suïcidi perquè és una excusa per no fer mai literatura». En aquest sentit, Khouja va explicar que al màster de secundària, almenys el de la UAB, s'assimila la literatura al menjar ràpid. *Núvol* (GINABREDA 2016) i *l'Ara* (SERRA 2016) es van fer ressò del col·loqui i Lluís-Anton BAULENAS (2016) va seguir el fil de la idea de

Miquel que «el complex d'inferioritat que encara mantenim respecte a la literatura espanyola» és el nucli del problema.

En articles posteriors, Ricard TORRENTS (2016) va comparar-ho amb el franquisme, i es feia creus que algun dia «caldria defensar [la literatura] de nosaltres mateixos». Per la seva banda, Jordi PUNTI (2016) va denigrar que es prioritzin les «respuestas de carácter técnico» en lloc «de las herramientas para que puedan pensar». Najat EL HACHMI (2016), contra el tòpic que «la lengua es una cosa y la literatura es otra», va sostenir que «la vinculació afectiva con cualquier código lingüístico pasa por fuerza por la lectura de sus obras literarias». Jaume SUBIRANA (2016) va qualificar les demandes de «tan evidentes que casi avergüenzan» i MARTORI (2016) va postular que «és més oportú que mai» fer de la literatura «el projecte pedagògic transversal per excel·lència» per construir la «carnadura moral» de les persones. En últim terme, ANTICH (2016) va apuntar el perill que s'instal·li l'apatia social vers les campanyes proliteratura. I la Generalitat, fent silenci.

BIBLIOGRAFIA²

- ANTICH (2016): Xavier Antich, «Un país sense literatura?», *El Nacional*, 13-7-2016, en línia a <http://www.elnacional.cat/ca/opinio/xavier-antich-literatura-catalana_106194_102.html>.
- BACARDIT (2016): Ramon Bacardit, «La literatura a les aules», *Núvol*, 15-5-2016, en línia a <<http://www.nuvol.com/opinio/falta-autor-la-literatura-a-les-aules/>>.
- BAULENAS (2016): Lluís Anton Baulenas, «I tu, ja estimes la literatura catalana?», *Ara. Ara llegim*, 25-6-2016, p. 51.
- BERNS *et al.* (2013): Gregory S. Berns, Kristina Blaine, Michael J. Prietula i Brandon E. Pye, «Short- and Long-Term Effects of a Novel on Connectivity in the Brain», *Brain Connectivity*, 3, núm. 6 (desembre 2013), ps. 590-600.
- BRU DE SALA (2016): Xavier Bru de Sala, «Manifiesto crucial», *El Periódico de Catalunya*, 23-5-2016, p. 59.
- COMADIRA (2016): Narcís Comadira, «L'enemic», *Ara*, 3-6-2016, p. 29.
- D. A. (2016): Col·lectiu Pere Quart, «SOS. Literatura a l'ensenyament», publicat en línia a *Change.org* a <https://docs.google.com/document/d/1dOSzMFrsUy-7dVozLGH1nBENVWhE_CqeMZFw9S3Opkc/edit> i a *Núvol*, 17-5-2016, a <<http://www.nuvol.com/noticies/sos-literatura-a-lensenyament/>>.
- DALMASES (2016): Antoni Dalmasas, «Educar sense literatura», *Núvol*, 28-4-2016, en línia a <<http://www.nuvol.com/opinio/educar-sense-literatura/>>.
- EL HACHMI (2016): Najat El Hachmi, «La literatura es peligrosa», *El Periódico de Catalunya*, 26-6-2016, p. 14.
- ENSENYAMENT (2016a): Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya, *Avançament d'orientacions per a l'organització i la gestió dels centres: Concreció i*

2. Perquè la bibliografia no es faci prolixa, consigno que tots els materials digitals van ser consultats entre l'1 i el 15 de juliol.

- desenvolupament del currículum del batxillerat 2016-2017*, Barcelona: Generalitat de Catalunya (març del 2016), en línia a <http://educacio.gencat.cat/documents/IPCNormativa/DOIGC/avancament_batxillerat.pdf>.
- (2016b): *Documents per a l'organització i la gestió dels centres: Concreció i desenvolupament del currículum del batxillerat*, Barcelona: Generalitat de Catalunya (23-6-2016), en línia a <http://educacio.gencat.cat/documents/IPCNormativa/DOIGC/CUR_Batxillerat.pdf>.
- FELDMAN (2016): Sharon G. Feldman, «Per què cal reivindicar els estudis literaris?», *Catorze*, 18-6-2016, en línia a <<http://www.catorze.cat/noticia/3287/cal/reivindicar/estudis/literaris>>.
- FERRER (2016): Jaume Ferrer i Puig, «Omplim les aules de (bona) literatura», *Catorze*, 21-6-2016, en línia a <<http://www.catorze.cat/noticia/3314/omplim/aules/bona/literatura>>.
- FOGUET (2016a): Francesc Foguet, «L'analfabetisme literari», *Ara*, 30-4-2016, p. 31.
- (2016b): «En època d'exàmens», *Catorze*, 3-6-2016, en línia a <<http://www.catorze.cat/noticia/3127/epoca/examens>>, publicat en nom del Col·lectiu Pere Quart.
- GALLÉN (2016): Enric Gallén, «Cançó trista i vindicativa d'un professor de Sinera», *Núvol*, 24-5-2016, en línia a <<http://www.nuvol.com/opinio/canco-trista-i-vindicativa-dun-professor-de-sinera/>>.
- GIBERT (2016): Miquel M. Gibert, «L'afebliment del saber humanístic», *Catorze*, 20-6-2016, en línia a <<http://www.catorze.cat/noticia/3292/afebliment/saber/humanistic>>.
- GINABREDA (2016): Francesc Ginabreda, «Si Pere Quart aixequés el cap», *Núvol*, 22-6-2016, en línia a <<http://www.nuvol.com/noticies/si-pere-quart-aixequés-el-cap/>>.
- KIDD & CASTANO (2013): David Comer Kidd i Emanuele Castano, «Reading Literary Fiction Improves Theory of Mind», *Science*, 342, núm. 6.156 (18-10-2013), ps. 377-380.
- LLANAS (2016): Manuel Llanas, «La funció irremplaçable de la literatura», *Núvol*, 6-6-2016, en línia a <<http://www.nuvol.com/opinio/la-funcio-irreemplacable-de-la-literatura/>>.
- MARTÍ (2016): Pere Martí, «Els de ciències també llegeixen», *Catorze*, 16-6-2016, en línia a <<http://www.catorze.cat/noticia/3255/ciencies/tamb/legeixen>>.
- MARTORI (2016): Joan Martori, «El meu professor de literatura», *Ara. Diumenge*, 3-7-2016, ps. 20-21.
- MONSÓ (2016): Imma Monsó, «Fent país», *La Vanguardia*, 2-6-2016, p. 25.
- PUNTÍ (2016): Jordi Puntí, «Una hora de literatura», *El Periódico de Catalunya*, 25-6-2014, p. 55.
- REIG (2016): Montserrat Reig, «En defensa de la literatura de sempre i de tots», *Catorze*, 12-6-2016, en línia a <<http://www.catorze.cat/noticia/3216/defensa/literatura/sempre/tots>>.
- RUIZ (2016): Bernat Ruiz Domènech, «Per què ensenyem literatura a l'escola?», *Núvol*, 4-5-2016, en línia a <<http://www.nuvol.com/opinio/per-que-ensenyem-literatura-a-lescola/>>.
- SERRA (2016): Laura Serra, «La literatura a l'institut: entre la por i el menyspreu», *Ara*, 23-6-2016, p. 35.

- SOLER (2016): Sílvia Soler, «A favor de la literatura», *Ara*, 17-6-2016, p. 41.
- SOLEY (2016): Clara Soley i Manuel, «La dimensió desconeguda», *Catorze*, 1-6-2016, en línia a <<http://www.catorze.cat/noticia/3110/dimensio/desconeguda>>, article publicat en nom del Col·lectiu Pere Quart.
- SOLEY & DALMASES (2015): Clara Soley i Antoni Dalmases, «La literatura en el nou país que construïm», amb la col·laboració d'Anton Carbonell, Montserrat Sarret i Francesc Foguet, publicat a *Núvol*, 17-6-15, en línia a <<http://www.nuvol.com/noticies/la-literatura-en-el-nou-pais-que-construim/>> i a *Catorze*, 24-6-15, en línia a <<http://www.catorze.cat/noticia/1179/literatura/nou/pais/construim>>.
- SUBIRANA (2016): Jaume Subirana, «Nuestras sagas», *El Periódico de Catalunya*, 29-6-2016, p. 59.
- SUNYER (2016): Magí Sunyer, «La responsabilitat política», *Catorze*, 8-6-2016, en línia a <<http://www.catorze.cat/noticia/3178/responsabilitat/politica>>.
- TORRENTS (2016): Ricard Torrents, «Literatura, que rima amb cultura», *Núvol*, 22-6-2016, en línia a <<http://www.nuvol.com/opinio/literatura-que-rima-amb-cultura/>>.
- TRAMULLAS (2016): Gemma Tramullas, «Joan Martori: “¿Queremos formar adultos libres o domesticados?”», *El Periódico de Catalunya*, 4-6-2016, p. 68.